

„EDINOST“
izhaja po trikrat na teden v šestih iz-
dankah ob **torih, četrkih**
in **sobotah**. Zjutranje izdanje iz-
haja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7.
uri večer. — Obojno izdanje stane:
za jeden mesec . . . 2.00, izven Avstrije 1.40
za tri mesece . . . 5.00 „ „ „ „ 4.00
za pol leta . . . 9.00 „ „ „ „ 7.00
za vse leto . . . 16.00 „ „ „ „ 12.00
Na naročbe brez priložne naročilnice se
ne jemlje ozir.
Posamične številke se dobivajo v pro-
dajalnicah tobaka v Trstu po 2 avč.,
izven Trsta po 3 avč. Sobotno večerno
izdanje v Trstu 4 avč., izven Trsta 5 avč.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

Oglaš se računa po tarifu v petiti; za
naslove z debelimi črkami se plačuje
prostor, kolikor obsega navadni vrstic.
Poslana, osmrtnica in javnozahvale, do-
mači oglaš itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu:
ulica Casserna št. 13. Vsako pismo mora
biti frankovano, ker nefrankovana se ne
sprejema. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglaš spre-
jema upravnishko ulica Molino pic-
colo št. 3. II. nadst. Odprte reklamacije
so proste poštnine.

„V edinosti je moč“.

Češka narodopisna razstava v Pragi.

(Konec.)

Pri otvoritvi pel je „Hlas“ cesarsko
pesem in potem na zvršetku pel je ves zbrani
narod narodno pesem „Kde dom je
moj“.

Da, vse to, kar nam podaja razstava,
napravil je narod češki s svojo pomočjo, brez
zaščite, brez podpore! S kraja se je namreč
misli, da Čehi brez državne podpore ne
morejo napraviti velike razstave. Nekateri
krogi so bili uverjeni, da se vse pod-
jetje razbije ob nedostajanju potrebne glav-
nice. Toda jedina ovira, če bi sploh bila
ovira, premagala se je koj v prvem trenutku,
podjetje je priskočil na pomoč mogočen in
radodaren mecen — narod češki! In tako so
se nasprotniki razstave spet prevarili v svo-
jih nadejih. Leta 1891. mislili so Nemci, da
brez njih pomoči ne morejo Čehi napraviti
jubilejne razstave, in zdaj so se zopet prekanili
misleči, da brez njih ne more biti „Narodo-
pisne“, in se pritožujejo, da jih Čehi o vsaki
priliki prezirajo. V češkoslovanski razstavi
pa je po našem mnenju prostora le Čehu in
slovanski jednorodni koaliciji. Drugi ne.

Vse, kar nam podaja češka narodopisna
razstava, to je lasten napredek, to je sad
lastne kulture. Predmeti, ki so tu na ogled,
so davne, toda žive priče o notranji, obiteljski
zgodovini češkega naroda. Znao je, da
je češka „chalupa“ tako stara, kakor je star
narod češki. Še daleč v današnji Nemčiji
nahajajo se sledovi o tej češki kulturi. Če-
tudi nam zgodovina molči o davni slovanski
prošlosti, a to imamo drugo verodostojno
pričo, ki je starejša, nego ona doba, ko so
prvi žarki zgodovine obsijali narode slovans-
ke. Še v oni temni dobi nerazdeljenega na-
roda slovanskega imeli so naši predniki „dom“
in vsi nazivi posamičnih delov doma so
današnjim Slovanom vzajemni, kar je dokaz,
da so naši sivi predniki te nazive prinesli
iz skupne domovine in da so že v tej pra-
stari dobi imeli lepo urejeno družbinsko
življenje, ter da so stali na visoki stopnji
kulture. Dokazov temu ni treba navajati;
navajamo to le kot uspeh slovanske znanosti.
Slovanski dom, chalupa, je torej vir globokih
študij, in mi moramo biti Čehom hvaležni,
da so nam vse to, kar je raztreseno v njih
domovini, predstavili na malem prostorku
zemlje, kjer v kratkih urah lahko spoznamo
ves češki narod. V večino občinstva ni še
prodrila važnost narodopisja, zategadelj so
narodopisne razstave velika pridobitev. Z
njimi se utrjujemo sami v svojih tradicijah,
z njimi se krepimo v svojem narodnem

duhu, z njimi si konečno pospešujemo razvi-
janje v narodnem značaju. Osobito so take
razstave podlaga primerjanju, brez katerega
si sploh narodopisne znanosti niti ne moremo
misliti. Tu vidimo namreč, ali smo n. pr. v
kakem oziru podobni drugim Slovanom. Na
češki narodopisni razstavi zavzema odlično
mesto staroslovanski drveni hram (cerkev).
Ta cerkev imponuje osobito poročevalcu ne-
kega ruskega lista, in ta poročevalec ome-
nja, da se take cerkve nahajajo tudi v vo-
logodski in arhangeljski guberniji.

Na tem tesnem prostoru ni možni niti
omeniti vseh oddelkov razstave, kamoli po-
pisati. Zadoščuje naj, ako le opozorimo na
nekateri oddelke. Izredno znamenit je od-
delek o slovanski ornamentiki. Da je slovans-
ka ornamentika bogata in da igra važno
ulogo, to predpostavljamo kot znano stvar.
Čehi, Rusi in južni Slovani so v tem oziru
občudovanja vredni velikani. V domu in v
cerkvi ima ona odlično mesto, svoj postanek,
svojo zgodovino. Ona je naša, ona je slovans-
kega izvora. Zanimanje za njo obudilo se
je v novejši dobi v veliki meri ne samo pri
Slovanih, nego tudi pri neslovanskih narodih,
ki jo proučavajo in posnemajo. To je naš
ponos. Uprava našega „Narodnega doma“
storila bi prav, ako bi posnemala sokolski
„Dom“ v Kolinu in mnogo drugih javnih
zgradb slovanskih. V Ljubljani imamo moža
v to, in to strokovnjaka; stroški niso večji
nego navadni, in to bi bilo krasno, ako bi
vsaj jedno ali dve dvorani v „Narodnem
domu“ imeli s slovansko ornamentiko. Kakor
ta odderek, tako je tudi občudovanja vreden
odderek o narodnem šolstvu. Gosp. profesorje
in učitelje, dalje zlasti naše učiteljice opo-
zarjamo na letošnjo narodopisno razstavo.
Kdor le more, naj ne zamudi letošnje prilike.
Pot mu bode bogato poplačan s tem, kar bode
videl in občudoval.

Z narodopisno razstavo postavil si je
narod češki najlepši spomenik dela, pridno-
sti, uma in življenske moči svoje. Ob to,
kar si je sam ustvarjal, postavljaj, zidal in
delal iz samega sebe, zadirali so se viharji
čas, mnogo so mu napravili škode, mnogo
porušili, kar si je sam postavil; toda naroda
češkega uničili niso; to ni ničija druga za-
sluga, to je zasluga samega naroda češkega;
to je zasluga češkega truda, neumorne de-
lavnosti, velike samozvesti, narodne požrt-
vovalnosti, to je v obče zasluga velike
češke kulture.

Anton Trstenjak.

„Matej, rekla mu je, če hočeš, da te bom
še imenovala svojega sina, ne hodi več k
Pakiču. Občevanje s to hišo nam je vsigdar
prineslo zgubo in sramoto. Prosim te, za
Boga svetega, ne žali me več, pusti dekle,
pusti Pakiča. Lahko se oženiš z lepšo in bo-
gatejšo.“

Žalostno je poslušal mladenič to zapo-
ved in začel je materi razlagati, da bi to
vzbudilo v vasi posebno začudenje, če neha
zahajati k Pakiču. „Če se stari sovražijo, ni
še to zapoved, da bi se morali tudi mladi;
sovražstvo je pa greh povsod,“ tako se je za-
govarjal Matej. Ni še popolnoma nehal, ni
še spregel sape iz govora o sovražstvu, ko
mu je že zagodila mati o ljubezni, da, o lju-
bezni, do Pakičeve Tončke. Kakor onemu
slikarskemu učencu, ki je bil pekarjev sin,
pa se mu je zato vsaka slika zakrožila v
maslen roglič, tako se je tudi Pokački za-
sukala vsaka misel na Matejevo in Tončkino
ljubezen. Naj je Matej molčal ali se zago-
varjal, naj je žvižgal ali pel, bil vesel ali
žalosten, doma ali drugod — vse je znala
mati tako zasukati, kakor da dela to za-

Politiške vesti.

**Kdo bode imenovan deželnim gla-
varjem za Istro?** Po ugibanju laških listov,
kdo bode imenovan deželnim glavarjem za
Istro, sklepa „Naša Sloga“, da je definitivno
odzvoniło glavarjenju g. Campitellija, s ko-
jim ni bila zadovoljna nobena stranka. Sedaj
se veliko govori o dru. Rizziju in Can-
cianiju. Prvi je župan v Pulji in državni
poslanec, ali še tako mlad, da si je le težko
misliti, da bi mogel biti kos svoji nalogi. Drugi
je odvetnik in župan v Poreču ter je v zvezi
z mogočno obitelji Polesini-Kamalič, koja je
baje na posebno dobrem glasu pri odločujo-
čih krogih v Trstu. Da uprašajo nas, kateri
teh dveh kandidatov nam je bolj po volji,
odgovorili bi, da nam je čisto vse jedno, ali
sede na stol deželnega glavarja isterskega
jeden ali drugi teh dveh gospodov, ali sploh
Peter ali Pavel iz sedanjne večine, ker so vsi
— jednaki! Nijeden izmed njih nima
sposobnosti, da bi mogel uspešno upravljati
to pokrajino ali voditi razprave v deželnem
zboru, ko nijeden ne ume niti jedne
same besedice jezika večine pre-
bivalstva. Ob vprašanji: „Kdo bode
imenovan deželnim glavarjem?“ — smo to-
rej hladni do dna svoje duše. Iz večine pride,
to vemo, in s tem vemo — še preveč!!

Volilna preosnova. Slednjič so vendar
zagledali beli dan načrti za volilno preosnovo,
kakor jih je po tolikih mukah zvaril slavni
pododsek. Za danes podajamo tu brez vsake
pripomnje glavne podatke iz teh zakonskih
načrtov.

Pojasnili tem načrtom naglašajo, da je
bilo premagati mnogih težav, ker so se po-
samične struje močno križale. Slednjič so se
zjediniili za nastopni dve glavni točki: v
zmislu modernega socialnoreformatoreškega
zakonodavstva naj dobe delavci volilno pravo,
na drugi strani pa treba ozr jemati na naj-
manjše davkoplačevalce, ki dosedaj niso imeli
volilnega prava. Obe ti skupini pa naj bi
volili samostojno, ker bi sicer ne prišel
do veljave delavski živelj pri veliko večem
številu malih davkoplačevalcev. Dognani na-
črt za volilno preosnovo ima torej na sebi
značaj kompromisa: sporazumka med naspro-
tnojučimi si stremljenji strank.

Načrt ustvarja dve novi skupini volilcev:
prva skupina obsega najmanjše
davkoplačevalce po mestih in
po deželi, druga pa delavstvo.

Prva skupina — to je skupina najmanj-
ših davkoplačevalcev — se zasnje kot pod-
oddelek dosedanjim kurijam mest in kmečkih
občin, druga skupina delavstva — pa kot

stran Pakičeve Tončke. Ona je bila začetek
in vzrok vsakršnega vremena v sosedovi hiši.

Matej je bil obogljiv sin. Zvesto je slu-
šal mater in nehal zahajati v Pakičevo hišo,
zato pa seveda ni nehal misliti na Tončko.
Njegov časnik je dobival posled čevljar Poč-
kaj, pri njem so se tudi shajali radovedneži
in slastno požirali novice iz rusko-turške
vojske. Tudi Pakič je včasih nastavlil uho
pri čevljarju in bil do Mateja prav tako pri-
jazen kot prej.

Prišla je pomlad v naše kraje.

Rusi so zmagovali in prišli v najhujšem
mrazu celo čez Balkan. Ondaj ni bilo v naši
vasi drugega pomenka kot o vojni. Vsi so
občudovali vstrajne in junaške Ruse ter ob-
sojali turške grozovitosti. „Turki prejema-
jo plačilo za stoletne krivice, katere so priza-
devali slovanskim rodovom.“ Tako so govo-
rili umni možje, sploh smo pa tedaj vsi so-
dili s pesnikom, da Turke „k sodbi kliče
zdaj kronika“, le Osman Paša v Plevni se
je branil junaško in trdovratno.

Neko dopoldne je obrezoval Pokačev
Matej na vrtu drevesa in suzil trato, da

samostojna kurija, katera torej pri-
stopi k dosedanjim kurijam, kot peta kurija.
Mali davkoplačevalci dobe 34, delavci pa 13
mandatov. Tako poskoči število poslancev
od 353 na 400. Pri zasnovanju teh novih
mandatov je bil odločilen namen, da se
ohrani zistem zastopstva inte-
resov ne le po vnani obliki, ampak tudi
bistveno ter da se ohrani političska teža
onih razredov, ki so uživali do-
sedaj volilno pravo.

V prvem oddelku mest in kmečkih ob-
čin ostanejo dosedanjí volilci teh dveh kurij,
v novi drugi oddelku pa pridejo vsi oni, ki
imajo sicer vse splošne sposobnosti za volilca
in ki plačujejo sploh kak neposredni davek
izpod petih goldinarjev najmanj od jednega
leta sem. Število davkoplačevalcev, ki dobe
sedaj volilno pravo, znaša 1,619,531. Ako odsté-
jemo od tega števila 416,687 petakarjev v
Galiciji, Bukovini in v Dalmaciji, ki že sedaj
uživajo volilno pravo ter ostanejo tudi v bo-
doče v gorenjem oddelku mest in kmečkih
občin, ostane torej 1,202,844 davkoplače-
valcev, ki dobe 34 novih mandatov, tako,
da pride po jeden mandat na povprečno
35.000 davkoplačevalcev.

Pri razdeljevanju mandatov je bil odlo-
čilen pomislek, da vsaka pokrajina
že načeloma dobi po jeden man-
dat. Ker pa v Trstu ni mogoče zasnovati
drugega oddelka, ostalo je na razpoloženje
— potem, ko se je odkazalo pokrajinam 16
mandatov — še 18 mandatov. Za razdeljenje
teh poslednjih 18 mandatov pa ne more biti
odločilna skupna svota davkov posamičnih
pokrajin — ker najmanjši davkoplačevalci
doprinašajo le malo svoto —, kakor tudi ne
more biti odločilno skupno število prebival-
stva pokrajin, to pa zato ne, ker gre tu za
posebne skupine interesov. Marveč je pri
razdeljenju poštevati le resnično šte-
vilo novih volilcev v posamičnih
kronovinah, pri čemer se je uveljavilo
načelo: da dobe le po jeden mandat one
dežele, ki ne morejo izkazati novih priraslih
volilcev več nego še enkrat toliko in pol od
povprečnega števila 35.000. V onih deželah,
v kojih pripade le po jeden mandat drugemu
(novemu) pododdelku, volili bodo skupno vo-
lilci mest in po deželi in sicer indirektno
(posredno); v deželah pa, ki dobe več nego
jeden mandat, volili bosti skupini mest in
kmečkih volilcev vsaka zase samostojno.
Prva skupina bode volila direktno, druga
indirektno. Izjema bode tu le na Ti-
rolskem, kjer se tej deželi odkazana dva
mandata ne razdelita med mesta in deželo,
ampak ostaneta mešana mandata, da se tako

bode ob košnji gladka in zanesljiva. Prav
nevoljno in godrnjače je stopal okolu razva-
lin prepornega zidu, ki je že toliko let vzrok
sovražstva s sosedom. V tem trenutku ga je
obšla kar najsrčnejša želja, da bi hkrati ne-
hal zid in sovražstvo; kako lepa ledina bi
bila tu povsodi! In kakor turške krivice zdelo
se je Mateju, da so tudi te usodne razvaline
že predolgo tlačile oba sosedu. Ugibal je, kako
bi hitreje prišel na konec nasprotovanju.

Tisti hip se pokaže na sosedovi strani
vrhu razvalin drobna glavica sosedove hčerke.
„Dobro jutro Matej! kaj premišljuješ tam
doli na kamenju?“

Matej sprva ni vedel, kaj bi odgovoril.
Hotel je že naravnost povedati, pa je takoj
zavrgel prvotni sklep, zakaj s Tončko ni go-
voril odslej, ko mu je mati prepovedala za-
hajati k Pakiču. Toda, ko je še jedenkrat
pogledal dekle z grabljami na rami ter videl
nje polni obrazek, omajal se je v njem strah,
opustil je vse pretveze in rekel naravnost:
— Premišljam, kako bi popravil to-le ka-
menje bolj na kup. Preveč je razmetano.

(Dalje prih.)

PODLISTEK.

„Plevna pala! . . .“

Spisal Dobravec.

(Dalje.)

Naslednje jutro se je začelo za ubozega
Mateja na vse zgodaj slabo vreme.

Torej sinoči se je tebi in tvoji izvoljenki
zopet dobro godilo. Videla sem vaju, ko sta
si stiskala roke ter gledala drug drugemu
zaupno v oči kot v odprta nebesa. Res, do-
bro vama je bilo. Ali, moj dragi sinko, prej
se vse vode obrnejo navkreber, prej se vse
gore znižajo in zravnajo, kakor bode iz te
moke kaj kruha.

Mateju je prihajalo gorko o teh besedah.
Rad je imel mater, rad jo je tudi slušal sle-
harnikrat, njene zapovedi so mu bile prave
in neoporečne, a Tončka — kaj bi rekli —
zdela se mu je tudi lepa in neoporečna. Ta-
jil je materi, da bi res kedaj mislil nanjo,
pa jezik se mu je udeval, in ona je bila še
trdneje prepričana, da sta si sinoči res sti-
skala roke ter zrla zaljubljeno v oči.

Lastnik politično društvo „Edinost“. — Izdavatelj in odgovorni urednik: **Julij Mikota**. — Tiskarna Dolenc v Trstu